

Nykykriisi nostaa Kiinan roolia maailmantaloudessa

Kiina on selviytymässä nykykriisistä muita paremmin. Maalla on hyvät mahdollisuudet kasvattaa rooliaan maailmantaloudessa, mutta tulevaisuus on nykykasvun pohjalta tehtyjä trendiennusteita mielenkiintoisempi.

Jouko Rautava
Ekonomisti
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos (BOFIT)
Suomen Pankki
jouko.rautava@bof.fi

Kiinan toisen maailmansodan jälkeinen talouskehitys on ollut kaksijakoinen. Lokakuussa 60 vuotta täyttävän Kiinan kansantasavallan ensimmäistä 30-vuotiskautta sävyttivät talouskasvun erittäin jyrkät vaihtelut, jotka johtuivat suurelta osin 1950-luvun lopun "suuren harppauksen" ja

seuraavan vuosikymmenen puolivälissä alkaneen kulttuurivallankumouksen turmiollisista vaikutuksista talouteen ja yhteiskuntaan. Vaikka Kiinan teollisuudessa oli otettu edistysaskeleita, maatalouden osuus työvoimasta oli alkanut laskea ja maa oli vakiinnuttanut kansainvälisen asemansa, oli se äärimmäisen köyhä ja alikehittynyt maatalousmaa talousreformien alkaessa vuonna 1978.

Viimeisten 30 vuoden aikana Kiina on teollistunut vauhdilla ja maan kokonaistuotannon vuosikasvu on ollut keskimäärin 10 prosenttia. Talousuudistukset alkoivat maatalouden, yritystoiminnan, ulkomaankaupan ja hintajärjestelmän vähittäisellä liberalisoinnilla. Myöhemmin 1990-luvulta lähtien reformipolitiikassa ovat korostuneet markkinatalouden edellyttämien instituutioiden pystyttäminen ja vahvistaminen. Näiden myötä valuuttakurssijärjestelmää on muutettu pariinkin otteeseen, pankki- ja rahoitusjärjestelmä ovat käyneet läpi suuria muutoksia, valtionyrityksiä on yhtiötetty sekä yksityistetty ja omaisuudensuojaa vahvistettu.

Kiinan liittyminen Maailman kauppajärjestö WTO:n jäseneksi vuonna 2001 oli luonteva jatko maan vientivetoiselle ja ulkomaankaupan avoimuutta korostavalle talousstrategialle. WTO-jäsenyyden, ulkomaankaupan ja yritystoiminnan kansainvälistymisen kannalta suotuisan kansainvälisen tilanteen sekä Kiinan kotimarkkinoiden voimakkaan kasvun myötä Kiinan rooli maailmantaloudessa on kasvanut ennennäkemättömällä vauhdilla.

Jouko Rautava uskoo Kiinan johdolla tapahtuneen Aasian voimistumisen maailmantaloudessa jatkuvan.

Kiinan painoarvon nousun myötä odotukset kasvavat

Jo Aasian kriisin yhteydessä 1990-luvun jälkipuoliskolla Kiinan voimakkaana jatkunut kasvu ja sen päätös pitää valuuttakurssinsa ennallaan monien muiden Aasian maiden valuuttojen romahtaessa toi kaivattua vakautta alueelle. Aasian kriisin jälkeen Kiinan erittäin vahvana jatkuneen kasvun ansiosta sen osuus maailman tuotannosta (ostovoimakorjatusta maailman bruttokansantuotteesta) on kaksinkertaistunut 12 prosenttiin. Näin mitaten Kiina onkin Yhdysvaltojen, jonka osuus maailman kokonaistuotannosta on viidennes, jälkeen selkeästi maailman toiseksi suurin yksittäinen kansantalous. Kolmantena olevan Japanin osuus on enää 6 prosenttia.

Nimellisinkin valuuttakurssin mitaten Kiina on noussut 3 000 miljardin euron kokonaistuotannollaan jo Japanin rinnalle ja ohittaa sen lähiaikoina. Yhdysvaltojen lähes 10 000 miljardiin euroon nousevaan nimelliseen BKT:hen Kiinalla on vielä matkaa, mutta tämän eron kaventamista voi Kiinan Yhdysvaltoja selvästi nopeamman kasvun lisäksi auttaa juanin vahvistuminen.

Nopean kasvun myötä elintaso on Kiinassa noussut ja köyhyys vähentynyt ennätyksellisesti. Tästä huolimatta ostovoimakorjattu tulotaso asukasta kohden on Kiinassa vielä alle viidenneksen Suomen tulotasosta.

Kiinan esiinmarssi näkyy melkein kaikilla aloilla, mutta kehityksessä on myös huolia aiheuttavia asioita. Pullonkaulat raaka-ainemarkkinoilla ja ympäristöongelmat ovat jo nyt nousseet nopeita toimia vaativiksi kysymyksiksi. Ongelmat ovat kuitenkin osaltaan lisänneet Kiinan kohdistuvaa mielenkiintoa ja odotuksia.

Huomattavalta osin Kiinan vetämänä maailmantalous kasvoi tämän vuosikymmenen puolivälin jälkeen ennätysvauhtia. Erityisesti raaka-ainemarkkinoilla huomattiin, että Kiinasta on tullut keskeinen markkinoihin vaikuttava toimi-

Voisiko Kiina jo toimia maailmantalouden veturina?

ja. Kiinan roolin korostuminen viritti vilkkaan keskustelun siitä, pystyykö maa toimimaan jo itsenäisenä maailmantalouden veturina tai ainakin takaamaan, että Aasia voi jatkaa nopeaa kasvua, vaikka Yhdysvallat ja Eurooppa saattaisivat ajautua orastavien rahoitusjärjestelmän ongelmien takia vaikeuksiin (puhutaan ns. decoupling-ilmiöstä).

Ajatukset Kiina-vetoisesta Aasian talouksien irtaantumisesta väistyivät nopeasti, kun Yhdysvalloista alkanut finanssikriisi iski maailmantalouteen täydellä voimalla syksyllä 2008 ja maailmankauppa romahti. Seuraukset näkyivät nopeasti myös Aasiassa. Kun Kansainvälinen valuuttarahasto IMF ennusti vuosi sitten Korean, Taiwanin, Hongkongin ja Singaporen kokonaistuotannon kasvavan vuonna 2009

noin 4 prosenttia, viime heinäkuussa tehty tätä vuotta koskeva ennuste oli -5 prosenttia. Myös muissa Aasian maissa kasvun hidastuminen on ollut huomattavaa, joten Aasian maiden kehitys näyttää edelleen olevan vahvasti sidoksissa kehittyneiden teollisuusmaiden kasvuun (kuvio 1).

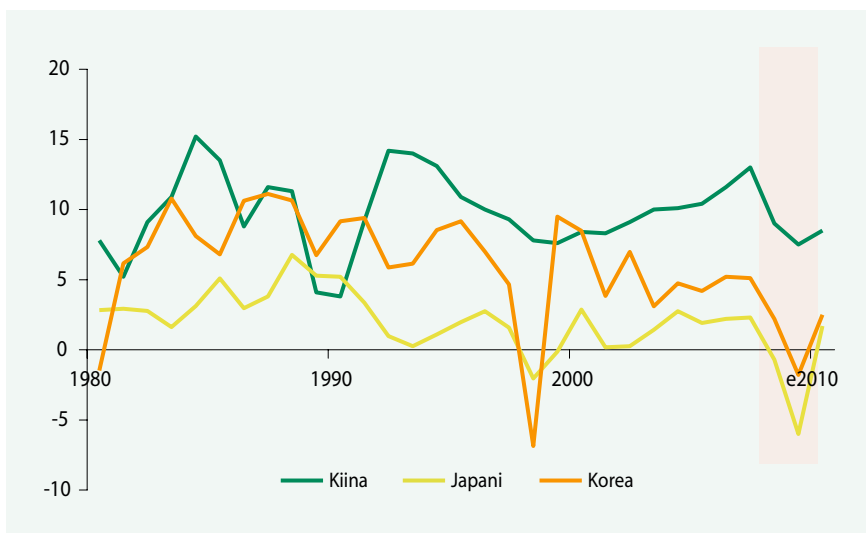
Kiinan nopeana jatkunut talouskasvu ja loppukevään sekä kesän aikana elpynyt tuonti ovat kuitenkin nostaneet Kiinan mahdollisen vetoavun jälleen otsikoihin. Toistaiseksi Kiinan tuonti on vasta palaamassa kriisiä edeltäneelle tasolle ja kiinnostavaa onkin nähdä, jatkuuko kaupan elpyminen ja missä määrin Kiina pystyy tarjoamaan uutta aitoa vetoapua maailmantalouteen.

Massiivinen elvytys ylläpitää kasvua

Nopeana jatkuneesta talouskasvusta huolimatta myös Kiinassa talouskasvu on hidastunut, vaikka todellisen tilanteen hahmottamista vaikeuttavat tilastoihin liittyvät ongelmat.¹ Monien kes-

¹ Kiinan tilastoista ks. esim. Holz (2008) ja Makin (2009).

Kuvio 1. Kiinan, Japanin ja Korean kokonaistuotannon kasvu 1980–2010*, vuosikasvu %.

* IMF-ennusteet vuosille 2009–2010.

Lähde: IMF World Economic Outlook 2009.

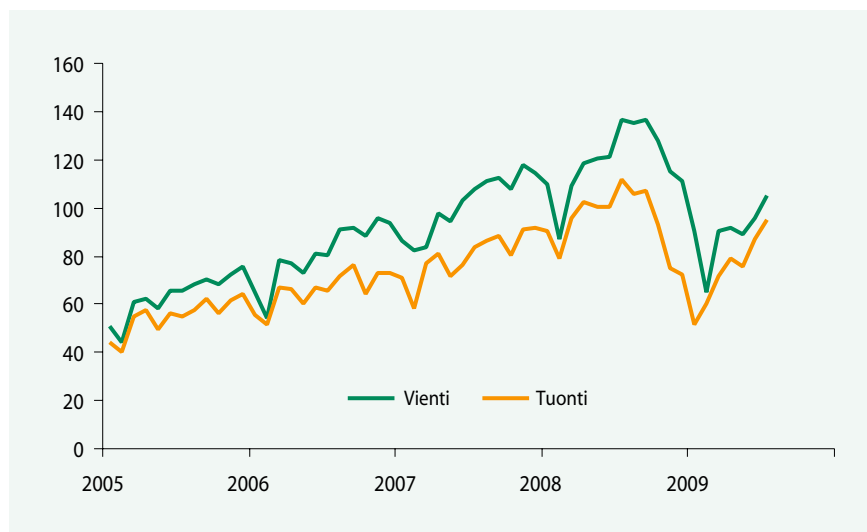
”Kiinan elpyminen hyödyttää lähi- tulevaisuudessa eniten raaka-ainetuottajia.”

keisten tilastojen puuttumisen lisäksi on esitetty epäilyjä, että kriisin aikana viranomaiset ovat tietoisesti kaunistelleet kuvaa talouden tilasta. Joka tapauksessa virallistenkin tilastojen mukaan Kiinan talouskasvu hidastui viime vuoden lopulla ja kuluvan vuoden alussa noin 6 prosenttiin vuositasolla, kun vielä viime vuoden alkupuolella talous kasvoi 10 prosentin vauhtia. Kevään 2009 ja kesän aikana kasvu kuitenkin kiihtyi, ja hallitus saaneekin kansantasavallan 60-vuotisjuhlien kunniaksi lahjaksi jo viime syksynä toivomansa 8 prosentin vuosikasvun.

Vaikka numeroiden oikeellisuudesta voi kiistellä, Kiinan talouskasvu jatkuu nopeana ja maa on onnistunut säilyttämään dynaamisuutensa kuluneina vaikeina kuukausina muuta maailmaa paremmin. Tähän on Kiinassakin tarvittu massiivista julkisen vallan apua. Hallitus julkisti jo viime vuoden lopulla kahdelle vuodelle tarkoitetun elvytyspaketin, jonka määrä vastaa noin 13 prosenttia Kiinan viime vuoden bruttokansantuotteesta. Elvytyspaketin keskeisiä elementtejä ovat investoinnit asuntoihin ja infrastruktuuriin sekä kulutuksen tukeminen. Paketin toteuttamiseen keskushallinto on valjastanut aluehallinnot sekä suuret valtionyritykset ja -pankit.

Kasvun hidastuminen on johtunut viennin ja vientituotantoon liittyvien investointien romahtamisesta, mutta nopeasti liikkeelle pannut julkiset investoinnit ovat paikanneet tilannetta. Investointien ripeä käynnistyminen oli

Kuvio 2. Kiinan ulkomaankauppa, kuukausitiedot, mrd. USD.

Lähde: CEIC.

mahdollista, koska aikaisempina vuosina monia valmiita hankkeita oli pantu jäihin talouden ylikuumenemisen estämiseksi. Investoinnit ovat vaatineet luototuksen tavatonta lisäämistä, ja pankkien luottokanta onkin kuluvaan vuonna kasvanut lähes kolmanneksen edellisvuodesta.

Ulkomaankaupassa pahin on ehkä oh (kuvio 2)i. Vaikka vuoden alkupuolella niin viennin ja tuonnin arvo kuin määräkkin olivat selvästi pienemmät kuin vastaavaan aikaan viime vuonna, kuukausitasolla kaupassa on jo jonkin aikaa ollut nähtävissä viriämisen merkkejä. Tuonnin elpyminen johtuu siitä, että infrastruktuurirakentamiseen tarvitaan paljon raaka-aineita. Energian ja metallien poikkeuksellisen suuret tuontimäärät saattavat johtua myös osaltaan siitä, että yritykset kasvattavat varastojaan ja valtio täydentää raaka-aineiden strategisia varastoja. Kiinan elpyminen hyödyttää lähitulevaisuudessa eniten raaka-ainetuottajia. Vaikka Kiinan tuonti myös EU:sta ja Japanista on vuodenvaihteen jälkeen elpynyt, investointi- ja kulutustavaratuonnin pysyvä kasvu edellyttää yksityisten kone- ja laiteinvestointien käynnistymistä ja yleisen taloustilanteen vakaantumista.

Luototuksen hurja kasvu huolestuttaa

Voimakas finanssi- ja rahapoliittinen elvytys ovat saaneet aikaan toivottua aktiiviteetin lisääntymistä, mutta ongelmaton elvytyspolitiikka ei ole Kiinassakaan. Vaikka valtava luotonannon kasvu on ollut piristysruiske Kiinan taloudelle, rahaa on valunut päättäjien haluamien kohteiden lisäksi osake- ja kiinteistömarkkinoille sekä myös heikosti perusteltuihin reaali-investointeihin. Osakemarkkinoilla on jo aprikoitu uuden kuplan syntymistä, ja liikepankkien lainasalkkujen laatu on arvatavasti huonontunut.

Kiinalaisessa järjestelmässä suuri osa pankkiluotoista maksetaan kuluineen kertasuorituksena laina-ajan lopussa, joten lainojen hoitoon liittyvät maksuongelmat eivät näy laina-aikana. Kun vielä aluehallinnoilla on valtaa pakottaa pankit uusimaan lainansa, järjestämättömiin luottoihin liittyvät mahdolliset ongelmat tulevat näkyviin pitkällä viiveellä. Loputtomasti ongelmia ei kuitenkaan voida lykätä.

Järjestämättömien luottojen osuus kiinalaispankkien luottosalkusta oli vuosikymmenen alussa pitkälti yli 20 prosent-

---

Kiinassa on mahdollista lykätä pankkiluottojen hoito-ongelmia pitkälle tulevaisuuteen.

---

tia. Pankkien tervehtyminen onkin kuluvalle vuosikymmenellä ollut tavattoman suuri taakka julkiselle taloudelle, ja se on vaatinut satojen miljardien dollareiden käyttämistä roskalainojen puhdistamiseksi suurimpien valtionpankkien taaseista. Kovan talouskasvun ansiosta asia on kuitenkin voitu hoitaa vähin poruin. Järjestämättömien luottojen osuus pankkien lainasalkusta on laskenut viime vuosina nopeasti ja on tällä hetkellä vain pari prosenttia. Vielä ei ole käytössä arvioita nyt mahdollisesti syntyvien roskaluottojen määrästä, mutta varmalta näyttää, että asia nousee lähivuosina pintaan. Talouskasvun jatkuminen nopeana helpottaisi tälläkin kertaa ongelman ratkaisua.

Viranomaiset ovat olleet huolissaan luottojen määrän nopeasta kasvusta, ja viime heinäkuussa pankit näyttävätkin kiristäneen luototustaan. Samalla on kuitenkin saatu merkkejä siitä, että kasvuvauhti on mahdollisesti jo tasaantumassa, mikä viittaisi elvytyspaketin tehon vähittäiseen hiipumiseen. Mikäli yksityisten investointien liikkeellelähtö lykkääntyy, nykyisen kasvuvauhdin ylläpitäminen voi edellyttää lisäpanostuksia hallitukselta. Luototuksen lisääminen saattaa edellä mainittujen ongelmien lisäksi kasata jatkossa inflatiopaineita, sillä kuukausitasolla hintojen lasku näyttää jo pysähtyneen, vaikka vuositasolla hinnat edelleen laskevat. Kiinan hallituksen ja keskuspankin välillä käydäänkin tällä hetkellä todennäköisesti kovaa väantöä siitä, milloin on oikea aika aloittaa rahapolitiikan kiristäminen.

Pelissä on päättäjien ja koko poliittisen järjestelmän oikeutuksen kannalta kaksi keskeisintä talouspoliittista huolenaihetta: Työttömyyden kasvu halutaan välttää hinnalla millä hyvänsä, mutta inflaatiotaakaan ei voi päästää uhkaamaan kotitalouksien pankeissa makaavia huomattavia säästöjä. Omat säästöt ovat keskeinen turva maassa, jossa julkinen sektori ei tarjoa kehittyneiden maiden kaltaista sosiaaliturvaa, terveydenhuoltoa tai koulutusmahdollisuuksia.

Riippumatta siitä, kuinka perusteltua on asettaa juuri 8 prosentin kasvutavoite, Kiinan päättäjät näyttävät ajattelevan, että tätä hitaampi kasvu nostaisi piilevät yhteiskunnalliset ongelmat pintaan.

Nopea kasvu ja kaupungistuminen kulkevat käsi kädessä

Nykykriisi on mahdollisesti syönyt Kiinan kasvupotentiaalia, sillä osa vientiyrityksistä on siirtänyt tuotantonsa Kiinaakin halvemman kustannustason maihin kuten Vietnamiin tai Intiaan. Taiwanilaisyritysten tiedetään siirtäneen kenkätuotantonsa Kiinasta jopa Pohjois-Koreaan. Tästä huolimatta on syytä uskoa, että Kiinalla on mahdollisuudet pitää yllä nopeaa kasvuvauhtia vielä pitkälle tulevaisuuteen.

Japanin ja Etelä-Korean nopea kasvu aikaisempina vuosikymmeninä perustui tärkeältä osin siihen, että tuottavuus kasvoi ihmisten siirtyessä alhaisen tuottavuuden maataloudesta kaupunkien teollisuuslaitoksiin ja palveluammatteihin. Kiinassa kaupungistumien ja tuottavuuden kasvu voivat ylläpitää nopeaa kasvuvauhtia vielä pitkälle tulevaisuuteen, sillä maaseudulla asuu edelleen yli puolet 1,3 miljardin hengen väestöstä.

Kiinan kaupungistumisen mittasuhteet ovat suomalaisnäkökulmasta häkellyttävät. Erään tuoreen arvion mukaan (McKinsey Global Institute 2009) Kiinan kaupunkiväestön määrä tulee kasvamaan noin 350 miljoonalla vuoteen 2025

mennessä, jolloin maassa on noin miljardi kaupunkilaista (tällä hetkellä alle 600 miljoonaa). Uusien kaupunkilaisten määrä on enemmän kuin Yhdysvaltojen nykyinen asukasmäärä. Rakentamisvauhti on vaikuttava, sillä käytännössä maahan rakennetaan joka vuosi kaupunkialueita määrällä, joka vastaa pariakymmentä Suomen pääkaupunkiseudun kokoista kaupunkia. Kiinassa arvioidaankin runsaan viidentoista vuoden kuluttua olevan 221 miljoonakaupunkia, kun esimerkiksi Euroopassa niitä on tällä hetkellä 35.

Kaupungistumiskehityksen myötä Kiinan kokonaistuotanto ja elintaso tulevat kasvamaan huomattavasti, mutta kasvudynamiikan ylläpitäminen edellyttää jossain vaiheessa muutoksia myös kasvumalliin ja talouden rakenteeseen. Ensimmäkin raaka-aineiden hintakehitys ja ympäristön saastuminen edellyttävät tuotantopanoksien jatkuvan lisäämisen sijaan huomion kiinnittämistä niiden nykyistä huomattavasti tehokkaampaan käyttöön. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että perusteettomista investoinneille ja tuotantohyödykkeille myönnetystä hintatuista tulisi luopua. Toiseksi, vaikka kaupungistuminen pitää yllä tiettyä investointikysynnän tasoa, nämä investoinnit eivät tarjoa pohjaa jatkuvalle kasvuille, vaan lisäkysyntää on tultava myös muualta. Kolmanneksi Kiinan talous on jo kasvanut niin suureksi, että se ei enää jatkossa voi samalla tavoin kuin

---

Kiinan nopea talouskasvu saattaa jatkua vielä pitkään, mutta sen on perustuttava enemmän kotimaisen kulutuksen lisääntymiseen.

---

aikaisemmin turvautua vientivetoiseen kasvuun, sillä maailmankaupan ja Kiinan markkinaosuuksien kasvulla on rajansa. Vaihtoehto on kotimaisen kulutuskysynnän lisääminen.²

Valuuttakurssikysymys oleellinen osa rakennemuutosta

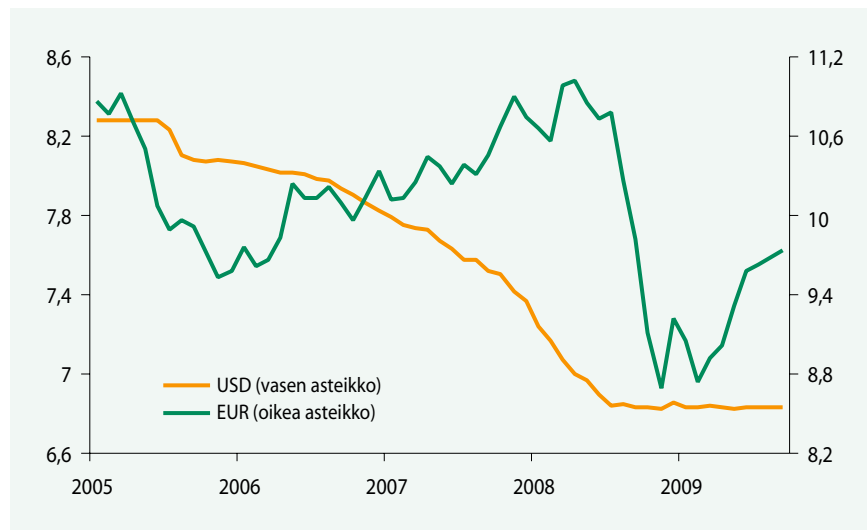
Asiantuntijat ja kiinalaispäättäjät itse ovat jo pitkään esittäneet, että Kiinan tulisi muuttaa kasvumalliaan vienti- ja investointivetoisesta enemmän kulutusvetoiseen suuntaan. Tähän liittyy keskeisellä tavalla myös valuuttakurssikysymys, joka on aiheuttanut suurta eripuraa Kiinan suhteissa Yhdysvaltojen ja Euroopan kanssa. Jälkimmäisten mielestä Kiinan valuuttakurssi ei vastaa maan todellista kehitystä ja voimaa maailmantaloudessa, vaan Kiina pitää juania keinotekoisena halpana edistääkseen omaa vientiään.

Kesällä 2005 Kiina luopui kymmenen vuotta kestäneestä juanin tiukasta dollariyhteydestä ja päästi valuuttansa hitaasti vahvistumaan suhteessa dollariin (kuvio 3). Nykykriisin syntyessä Kiina kuitenkin pysäytti valuutan vahvistumisen, ja juanin valuuttakurssi on heinäkuusta 2008 pidetty vakaana suhteessa dollariin. Tämä johtuu siitä, että nykytilanteessa päättäjät eivät halua valuutan vahvistumisesta koituvia lisävaikeuksia vientiteollisuudelleen.

Kiinan harjoittamasta valuuttakurssipolitiikasta johtuu osaltaan myös se, että maan valuuttareservit ovat jatkuvasti kasvaneet, kun keskuspankki on joutunut ostamaan ulkomaanvaluuttaa estääkseen juania vahvistumasta. Kiinan yli 2000 miljardiin dollariin nouseva valuuttavaranto on ylivoimaisesti maailman suurin ja vastaa lähes kolmannelle maailman valuuttavarannoista. Ehkä 70 prosenttia Kiinan varannoista on sijoitettu

² Tuore katsaus tähän paljon puhuttuun aiheeseen on Guo ja N'Diaye (2009).

Kuvio 3. Juanin valuuttakurssi suhteessa dollariin ja euroon*.

* Kun käyrä laskee (nousee), juan vahvistuu (heikkenee).
Lähde: Reuters, Suomen Pankki

Yhdysvaltojen valtion dollarimääräisiin velkapapereihin, joten kiinalaispäättäjien huoli dollarin tulevasta kurssikehityksestä on ymmärrettävä.

Monien mielestä Kiina on poliittikallaan edesauttanut paljon puhuttujen globaalien epätasapainojen syntymistä, millä viitataan kansainvälisen kaupan ja rahoituksen mittaviin yli- ja alijäämiin, ja tilanteen pysyvä korjaaminen edellyttää myös Kiinan politiikan muuttamista. Nykykriisin yhteydessä Kiinan asema maailmantaloudessa vahvistuu, minkä pitäisi heijastua myös valuuttakurssissa. Kiinan valuutan vahvistuminen tukisi kotitalouksien ostovoimaa Kiinassa ja auttaisi samalla kasvun rakenteen korjaamisessa enemmän kulutusvetoiseksi.

Toistaiseksi Kiinan talouden rakenteessa ei näy suuria muutoksia ja nykyinen elvytyspaketti näyttää vain vahvistavan investointien roolia – Kiinan investoinnit suhteessa kokonaistuotantoon (investointiaste) on jo noin 44 prosenttia. Yksityisen kulutuksen osuus on alle 40 prosenttia bkt:sta, mikä on vähän jopa suhteessa muihin Aasian maihin, joissa kulutuksen osuus on tyypillisesti melko pieni.

Kiinan tulevaisuutta ei vedetä viivoittimella

Kiinan rooli maailmantaloudessa on kiistämättä kasvanut eikä tälle kehitykselle ole talouden puolelta väistämättömiä esteitä jatkossakaan. Kiinan alhainen kaupungistumisaste ja matala tulotaso takaavat sen, että Kiina voi vielä pitkään seurata Japanin ja Etelä-Korean aikaisemmillä vuosikymmenillä viitoittamaa tietä. Samalla sen ja koko Aasian rooli maailmantaloudessa kasvaa.

Japanin ja Etelä-Korean kehitys muistuttaa kuitenkin myös siitä, että vuosittaiset kasvuvaihtelut voivat olla suuria eikä pidä odottaa, että kasvu olisi yhtä nopeaa kuin mihin aikaisemmin on totuttu. Kiinan oma taloushistoria puolestaan tarjoaa hyviä esimerkkejä siitä, että kehitys voidaan omilla toimillakin saada raiteiltaan. Raaka-aineiden hintojen nousu ja päälle kaatuvat ympäristöongelmat edellyttävät huomion kiinnittämistä aikaisempaa enemmän kasvun laatuun.

Talousnobelisti Paul Krugman (1994) varoitteli kuuluisassa Aasian talousihmettä käsitelleessä artikkelissaan tren-

dikasvuun perustuvista pitkän aikavälin ennusteista vertaamalla Aasiaan kohdistuvia odotuksia Neuvostoliitosta tehtyihin ennustuksiin 1950–1960 -luvulla. Hän muistutti, että aikalaiset eivät nähneet Neuvostoliiton kasvun aikoihin perustuneen puhtaasti tuotantopanosten lisäämiseen, ei aitoon tuottavuuden kasvuun. Tämä johti Neuvostoliiton kehityksen yliarviointiin, kun ei nähty panoskohtaisen tuottavuuden laskua ja tästä johtuvaa talouskasvun väijäämätöntä hidastumista.

Myös Kiinan talouskasvu on tois-
laiseksi pitkälti pohjautunut pää-
omapanosten lisäämiseen. Tähän
viittaa investointiasteen kasvu. Vaik-
ka Krugman tuli aikanaan ehkä vä-
hätelleeksi Aasian ja Kiinan kasvu-
mahdollisuuksia, ennakoi hän hyvin
perustein Japanin ja monien mui-
den Aasian maiden kasvun hidas-
tumisen. Kiinan tulevaisuus onkin
huomattavasti mielenkiintoisem-
pi kuin se kuva, mitä kilvan esitetyt
trendikasvuun perustavat laskelmat
tarjoavat. ■

KIRJALLISUUS

- Guo, K. & N'Diaye, P. (2009), Is China's Export-Oriented Growth Sustainable, IMF Working Paper 09/172.
- Holz, C.A. (2008), China's 2004 Economic Census and 2006 Benchmark Revision of GDP Statistics: More Questions than Answers? *The China Quarterly*, 193, 150–163.
- Krugman, P. (1994), The Myth of Asia's Miracle, *Foreign Affairs*, 73:6, 62-78.
- Makin, J.H. (2009), China: Bogus Boom? American Enterprise Institute, Economic Outlook.
- McKinsey Global Institute (2009), Preparing for China's Urban Billion, March 2009.
- http://www.mckinsey.com/mgi/publications/china_urban_summary_of_findings.asp